

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії та філософії
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

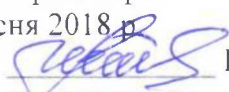
Директор навчально-наукового
інституту історії та філософії
Ю.В. Подрез

01 жовтня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО

Перший (бакалаврський) рівень

галузь знань: 08 Право
спеціальність: 081 Право
освітньо-професійна програма: Право
Мова навчання: українська

Погоджено
науково-методичною комісією
Навчально-наукового інституту
історії та філософії
28 вересня 2018 р.
Голова: Подрез Ю.В.
к. істор. н., доцент

Суми - 2018

Розробник:

Курова Аліна Анатоліївна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри права та методики викладання правознавства

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та методики викладання правознавства

Протокол № 2 від 28 вересня 2018 р.

В.о. завідувача кафедри
кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Іваній

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –8	Бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
2-й		2-й	
Семестр			
3-й, 4-й			
Лекції			
44 год.		10 год.	
Практичні, семінарські			
48 год.		8 год.	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
144 год.		220 год.	
Консультації:			
4 год.	2 год.		
Загальна кількість годин - 240	Вид контролю:		
	екзамен		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є засвоєння студентами теоретичних знань у сфері правового регулювання цивільних відносин та набуття практичних навичок для вирішення конкретних юридичних ситуацій, а також формування у студентів системи знань у сфері сімейних відносин між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами та практичних навичок щодо правильного тлумачення та застосування сімейно-правових норм, що регулюють зазначену сферу сімейних відносин.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою інтегральної, загальних та фахових компетентностей.

Інтегральна компетентність полягає у здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетенції:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності:

ФК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

ФК 7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

ФК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ФК 11. Здатність визначати належні для юридичного аналізу факти.

ФК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

ФК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

ФК 15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

ФК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Цивільне та сімейне право» базується на знаннях таких дисциплін, як «Теорія держави і права», «Конституційне право» та інших, раніше вивчених.

3. Результати навчання за дисципліною

Вивчення навчальної дисципліни сприяє усвідомленню майбутніми фахівцями-юристами змісту та значення норм права, які регулюють особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), що виникають між фізичними і юридичними особами, а також зростаючу роль цивільного законодавства в умовах ринкової економіки, сформувані у студентів уміння користуватися відповідними нормативними актами, розкрити зміст основних категорій та інститутів, а також вирішити конкретні практичні питання, пов'язані із застосуванням норм сімейного права.

Знання	ПРЗ 1. Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності ПРЗ 2. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності, зокрема на межі предметних галузей	<i>Студент повинен знати на достатньому рівні:</i> – стан основних проблем науки цивільного права; – предмет та метод регулювання цивільних відносин; – функції та принципи цивільного права, їх джерела; – поняття, зміст та види цивільних відносин, їх специфіку, підстави виникнення та їх учасників; – зміст підгалузей та правових інститутів цивільного права; – сутність цивільних правових категорій. – особливості правового регулювання окремих видів цивільних відносин; способи захисту цивільних прав та
---------------	--	--

		<p>законних інтересів; -сутність та значення сімейного права; зазначені в програмі, -рекомендовані викладачем нормативні акти, які регулюють сімейні правовідносини; -галузеву юридичну літературу; - форми, методи правового регулювання сімейних правовідносин; -зміст основних категорій та інститутів сімейного права.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел ПРУ 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми ПРУ 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю ПРУ 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему ПРУ 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин</p>	<p><i>Студент повинен вміти на достатньому рівні:</i> - тлумачити та правильно застосовувати норми сімейного права, судову практику у справах, які виникають із сімейних правовідносин, з метою прийняття обґрунтованих рішень у спірних питаннях; - вільно орієнтуватися у системі цивільного законодавства та судовій практиці у цивільних справах. – правильно тлумачити та застосовувати норми цивільного права; використовувати дані науки цивільного права для вирішення казусів.</p>

	<p>ПРУ 11. Користуватися комп'ютерними програмами у межах стандартного програмного забезпечення з використанням електронних таблиць, графіків та інших можливостей</p> <p>ПРУ 13. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних</p> <p>ПРУ 14. Пояснювати природу та зміст основних правових інститутів та процедур національного права</p> <p>ПРУ 15. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки</p> <p>ПРУ 17. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях</p>	
<p>Комунікація</p>	<p>ПРК 1. Вільно володіти письмовою та усною державною мовою, правильно вживаючи правничу термінологію</p> <p>ПРК 2. Викладати матеріал з певної проблематики таким чином, щоб розкрити</p>	<p><i>Студент повинен вміти на достатньому рівні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - аргументувати свою думку при відповіді на питання навчальної дисципліни, спираючись на положення чинного ;

	зміст основних питань	законодавства;
Автономія і відповідальність	ПРА 2. Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.	<i>Студент повинен вміти на достатньому рівні:</i> -формувати власну точку щодо об'єктивної необхідності цивільного та сімейного права, а також на відносини, що недостатньо врегульовані законодавчими актами.

4. Критерії оцінювання результатів навчання Шкала оцінювання: національна та ECTS

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Оцінка «відмінно» ставиться коли студент має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення.
82 - 89	Оцінка «добре» ставиться коли студент має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми.
74 - 81	Оцінка «добре» ставиться коли студент знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.
64 - 73	Оцінка «задовільно» ставиться коли студент відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

60 - 63	Оцінка «задовільно» ставиться коли у студента відповідь фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення
35-59	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент не логічно та незрозуміло відтворює навчальний матеріал.
1 - 34	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення.

Розподіл балів

Для заліку

Поточний контроль										Разом	Сумма
Розділ 1				Розділ 2							
T.1.	T.2	T.3	T.4	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6		
Поточний контроль										70	100
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		
Контроль самостійної роботи										30	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		

T1, T2-теми розділів

Для екзамену

Поточний контроль										Разом	Сумма
Розділ 3				Розділ 4							
T.1.	T.2	T.3	T.4	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6		
Поточний контроль										50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи										25	
2	2	2	2	2	3	3	3	3	3		
Складання екзамену										25	

T1, T2-теми розділів

4.1 Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та поза аудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних

досягнень студентів під час відвідування лекцій, роботи на практичних заняттях, виконання тестових завдань, та виконання інших видів самостійної роботи.

Для заліку

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **70 балів:** робота на *практичних* заняттях – підготовка доповідей, усні відповіді, участь в обговоренні питань / дискусіях, виконання практичних індивідуальних завдань, виконання тестових завдань.

- **30 балів:** контроль *самостійної роботи* – підготовка до семінарів та опрацювання теоретичного матеріалу, виконання домашніх завдань, підготування рефератів тощо.

Разом – **100 балів.**

Теоретичні знання та практичні навички перевіряються на практичних заняттях. Способами демонстрування результатів навчання студента з предмету «Цивільне та сімейне право» є підготовка теоретичних питань до практичних занять, участь в обговоренні теоретичних питань з теми практичного заняття, аналітичні звіти та доповіді, усні відповіді, а також написання письмових тестів, що нараховують загалом 70 балів за кумулятивним принципом (з розрахунку 7 балів максимум за аудиторну роботу на кожному практичному занятті). Усі бали, набрані на семінарських заняттях, додаються.

Самостійна робота включає виконання домашніх завдань, підготування рефератів та презентацію результатів виконаних завдань на практичних заняттях, а також інші види індивідуальних та групових завдань на розсуд викладача – сумарно 30 балів.

Для екзамену

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **50 балів:** робота на *практичних* заняттях – підготовка доповідей, усні відповіді, участь в обговоренні питань / дискусіях, виконання практичних індивідуальних завдань, виконання тестових завдань.

- **25 балів:** контроль *самостійної роботи* – підготовка до семінарів та опрацювання теоретичного матеріалу, виконання домашніх завдань, підготування рефератів тощо.

Разом – **75 балів.**

Результатом *підсумкового контролю* є екзамен (**25 балів**).

Теоретичні знання та практичні навички перевіряються на практичних заняттях. Способами демонстрування результатів навчання студента з предмету «Цивільне та сімейне право» є підготовка теоретичних питань до практичних занять, участь в обговоренні теоретичних питань з теми практичного заняття, аналітичні звіти та доповіді, усні відповіді, а також написання письмових тестів, що нараховують загалом 50 балів за кумулятивним принципом (з розрахунку 5 балів максимум за аудиторну роботу на кожному практичному занятті). Усі бали, набрані на семінарських заняттях, додаються.

Самостійна робота включає виконання домашніх завдань, підготування рефератів та презентацію результатів виконаних завдань на практичних заняттях, а також інші види індивідуальних та групових завдань на розсуд викладача – сумарно 25 балів.

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента для підсумкового контролю з дисципліни (екзамен)

Бали	Рівень	Оцінка	Критерії оцінювання
21-25	А	« відмінно »	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення проблем та якісне виконання практичного завдання.
16-20	В	« добре »	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до

			теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем та не зовсім якісне виконання практичного завдання.
11-15	C		Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до матеріалу, нетворче висвітлення проблем, виконання практичного завдання з окремими негрубими помилками.
6-10	D	«задовільно»	Оцінка виставляється за правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним виконанням практичного завдання.
1-5	E		Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка містить певні не грубі помилки, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним і неповним виконанням практичного завдання.
0	FX	«незадовільно»	Оцінка виставляється за неправильну, неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу, за неякісне виконання практичного завдання.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: усні опитування на практичних заняттях; розв'язання задач, тематичне тестування; захист індивідуального заняття; виконання комплексної контрольної роботи; написання рефератів.

Перелік екзаменаційних питань

Цивільне право

1. Предмет цивільного права.
2. Принципи цивільного права.
3. Функції та система цивільного права.
4. Поняття та види джерел цивільного права
5. Поняття, елементи та види цивільних правовідносин.
6. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків.
7. Цивільна правоздатність фізичної особи.
8. Цивільна дієздатність фізичної особи та її зміст.
9. Повна цивільна дієздатність.
10. Часткова цивільна дієздатність.
11. Неповна цивільна дієздатність.
12. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи.
13. Визнання фізичної особи недієздатною.
14. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою: підстави, порядок, наслідки.
15. Оголошення фізичної особи померлою: підстави, порядок, наслідки.
16. Фізична особа як підприємець.
17. Поняття юридичної особи та її ознаки.
18. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи приватного права. Органи юридичної особи.
19. Поняття правочину та його ознаки.
20. Класифікація правочинів.

21. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину.
22. Форма правочину. Державна реєстрація правочинів. Недійсність правочину.
23. Нікчемні правочини.
24. Довіреність: поняття, види, форма, строк.
25. Поняття строку та терміну. Види строків. Порядок їх обчислення.
26. Поняття позовної давності та межі її застосування.
27. Види позовної давності. Зміна тривалості позовної давності. Початок перебігу позовної давності.
28. Зупинення та переривання перебігу позовної давності.
29. Загальна характеристика речового права.
30. Поняття права власності.
31. Суб'єкти і об'єкти права власності.
32. Зміст права власності.
33. Здійснення права власності.
34. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором.
35. Підстави припинення права власності.
36. Загальна характеристика та види права спільної власності.
37. Право спільної часткової власності.
38. Право спільної сумісної власності.
39. Поняття і види спадкування. Склад спадщини.
40. Відкриття спадщини. Час і місце.
41. Спадкоємці. Право на спадкування.
42. Усунення від права на спадкування.
43. Поняття заповіту та його види. Умови його дійсності.
44. Форма заповіту. Порядок посвідчення заповіту.
45. Скасування і зміна заповіту. Визнання заповіту недійсним.
46. Права заповідача. Заповідальні розпорядження.

47. Право на обов'язкову частку у спадщині.
48. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя.
49. Виконання заповіту. Повноваження виконавця заповіту.
50. Черговість спадкування за законом.
51. Прийняття спадщини. Строк прийняття спадщини та наслідки його пропущення.
52. Відмова від прийняття спадщини: поняття та наслідки. Відумерлість спадщини.
53. Поняття права інтелектуальної власності та його співвідношення з правом власності.
54. Суб'єкти та об'єкти авторського права.
55. Особисті та майнові права авторів.
56. Строки чинності авторських майнових прав, правові наслідки їх закінчення.
57. Загальна характеристика суміжних прав.
58. Суб'єкти та об'єкти суміжних прав.
59. Особисті та майнові права на об'єкти суміжних прав. Строки чинності суміжних майнових прав.
60. Поняття, суб'єкти та об'єкти патентного права.
61. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок.
62. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування та географічне зазначення.
63. Право інтелектуальної власності на торговельну марку

Сімейне право

1. Поняття «сімейне право». Предмет сімейного права. Метод сімейного права.
2. Принципи сімейного права. Система сімейного права. Місце сімейного права у правовій системі України. 7.

3. Поняття й види джерел сімейного права України. Звичай як джерело сімейного права в Україні. Договір як регулятор сімейних правовідносин. Конституція України в системі джерел сімейного законодавства. Сімейний кодекс України – основне джерело сімейного законодавства України. Міжнародні договори України в системі сімейного законодавства. Рішення ЄСПЛ як джерело сімейного права в Україні.
4. Поняття й види сімейних правовідносин.
5. Підстави виникнення, зміни і припинення сімейних правовідносин.
6. Суб'єкти сімейних правовідносин.
7. Строки у сімейному праві України.
8. Поняття «шлюб» та його правова природа.
9. 26. Умови укладення шлюбу. Зміст принципу добровільності укладення шлюбу.
10. Порядок укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу та її правове значення.
11. Поняття й ознаки особистих немайнових прав подружжя. Принцип рівності у правовому регулюванні особистих немайнових прав і обов'язків подружжя. Види особистих немайнових прав подружжя.
12. Право на материнство і батьківство.
13. Право подружжя на фізичний та духовний розвиток.
14. Право подружжя на зміну прізвища.
15. Загальна характеристика майнових правовідносин подружжя.
16. Правовий режим спільного майна подружжя.
17. Поділ спільного майна подружжя.
18. Правовий режим майна чоловіка і жінки, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою.
19. Поняття та правова природа шлюбного договору.
20. Сторони, порядок укладення і форма шлюбного договору. Зміст шлюбного договору.

21. Підстави, порядок і правові наслідки розірвання шлюбного договору.
22. Поняття, особливості й види зобов'язань з утримання.
23. Загальні і спеціальні підстави виникнення зобов'язань подружжя з утримання.
24. Припинення зобов'язань подружжя з утримання.
25. Договори подружжя про надання утримання, про припинення зобов'язань з утримання.
26. Поняття й правова природа недійсності шлюбу.
27. Підстави недійсності шлюбу.
28. Визнання шлюбів недійсними судом.
29. Визнання шлюбу неукладеним.
30. Поняття та підстави припинення шлюбу.
31. Розірвання шлюбу в судовому порядку.
32. Правове значення реєстрації розірвання шлюбу.
33. Правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя.
34. Визначення походження дитини від батьків, які перебувають у шлюбі між собою
35. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою.
36. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.
37. Підстави, суб'єкти і порядок судового визнання батьківства.
38. Оспорювання запису про батьківство (материнство).
39. Поняття й види особистих немайнових прав і обов'язків батьків і дітей
40. Загальна характеристика особистих немайнових прав і обов'язків батьків і дітей.
41. Роздільне і спільне сумісне майно батьків і дітей.

42. Аліментні правовідносини батьків і дітей.
43. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання.
Припинення обов'язку батьків утримувати дитину.
44. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків та його виконання
45. Підстави, порядок і правові наслідки позбавлення батьківських прав.
46. Поновлення батьківських прав.
47. Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів.
48. Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів.
49. Поняття і сутність усиновлення.
50. Умови й порядок усиновлення.
51. Підстави, порядок і правові наслідки визнання усиновлення недійсним.
52. Підстави, порядок і правові наслідки скасування усиновлення.
53. Поняття і значення опіки й піклування над дітьми.
54. Порядок встановлення опіки (піклування).
55. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування.
56. Припинення опіки й піклування над дітьми.
57. Поняття патронату над дітьми та його відмінність від інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Підстава встановлення патронату як особливої форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.
58. Поняття і правова природа договору патронату.
59. Підстави, порядок і правові наслідки зміни, припинення договору патронату, визнання його недійсним.
60. Поняття прийомної сім'ї та її значення у влаштуванні дітей, позбавлених батьківського піклування.
61. Дитячий будинок сімейного типу: поняття, значення і порядок перебування дітей.
62. Підстави, порядок і правові наслідки припинення діяльності дитячого будинку сімейного типу.

63. Види міжнародних договорів, які застосовуються до сімейних правовідносин, і умови їх чинності в Україні.

Орієнтовна тематика курсових робіт:

1. Розвиток сім'ї та шлюбно-сімейних відносин в Україні.
2. Інститут заручин за СКУ та його нотаріальне посвідчення.
3. Проблематика визначення правоздатності та дієздатності у сімейному праві.
4. Особливості реєстрації шлюбу з засудженим.
5. Порядок укладення шлюбу за іноземним законодавством: порівняльна характеристика.
6. Роль шлюбного договору у врегулюванні сімейних правовідносин.
7. Правовий статус подружжя після припинення шлюбу.
8. Проблема визначення походження дитини.
9. Порівняльна характеристика особистих немайнових прав і обов'язків батьків і дітей.
10. Судова практика у справах щодо захисту прав дитини в Україні.
11. Особливості захисту прав дітей в Україні.
12. Проблеми призначення і визначення розміру аліментів.
13. Інститут патронату над дітьми.
14. Загальна характеристика сервітуту.
15. Інститути емфітевзису та суперфіцію в цивільному праві.
16. Нікчемні правочини.
17. Спадковий договір.
18. Інститут позовної давності в цивільному праві
19. Загальна характеристика заповіту.

Винаходи, корисні моделі та промислові зразки як об'єкти правової охорони.

20. Таємниця особистого життя людини: поняття, види, форми захисту.

21. Компенсація моральної шкоди в цивільному праві.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні положення Цивільного права.

Тема 1.1. Цивільне право в системі права України. Джерела цивільного права України.

Цивільне право як галузь приватного права. Предмет цивільного права. Метод цивільно-правового регулювання. Принципи цивільного права. Система цивільного права. Співвідношення цивільного права з іншими галузями права. Наука цивільного права. Становлення цивілістичної науки в Україні та її сучасний стан.

Загальна характеристика джерел цивільного права. Цивільне законодавство України: поняття і структура. Конституція України – основа цивільного законодавства України. Цивільний кодекс України як основний акт цивільного законодавства України, історія його прийняття та структура. Інші акти цивільного законодавства. Дія актів цивільного законодавства в часі, просторі та за колом суб'єктів. Міжнародні договори та їх значення у регулюванні цивільних правовідносин. Акти цивільного законодавства і договір. Звичай як джерело цивільного права. Звичаї ділового обороту. Цивільно-правові норми: поняття, види. Оцінювальні поняття в цивільному праві. Аналогія в цивільному праві. Судова практика та її роль в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні норм цивільного права.

Тема 1.2. Цивільні правовідносини. Фізична особа та юридична особа: загальні положення.

Поняття та особливості цивільних правовідносин. Елементи цивільних правовідносин (суб'єкти, об'єкт, зміст). Суб'єктивне цивільне

право: поняття, види. Суб'єктивний цивільний обов'язок. Види цивільних правовідносин.

Поняття фізичної особи як суб'єкта цивільних правовідносин. Співвідношення між поняттями „особа”, „фізична особа”, „громадянин”. Іноземні громадяни та особи без громадянства як суб'єкти цивільних правовідносин. Ім'я фізичної особи. Місце проживання фізичної особи.

Поняття та ознаки юридичної особи. Характеристика основних теорій юридичної особи. Види та організаційно-правові форми юридичних осіб. Створення юридичної особи. Установчі документи юридичних осіб. Цивільна право- і дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи. Філії і представництва юридичної особи. Припинення юридичної особи: поняття, способи, підстави. Загальний порядок ліквідації юридичної особи. Задоволення вимог кредиторів при ліквідації юридичної особи. Припинення юридичної особи з правонаступництвом

Тема 1.3. Правочини: загальні положення. Недійсність правочинів. Цивільно-правові строки і терміни: загальні положення. Позовна давність.

Поняття та види юридичних фактів в цивільному праві. Юридичні склади. Правочин: поняття та ознаки. Види правочинів. Умови дійсності правочину. Форма правочину. Способи волевиявлення. Правочини, вчинені під умовою. Тлумачення змісту правочину.

Цивільно-правові строки і терміни: поняття, правова природа. Види цивільно-правових строків і термінів. Способи визначення строків і термінів. Порядок обчислення строків.

Недійсні правочини, їх правова природа і види. Загальні правові наслідки недійсності правочину. Недійсність частини правочину. Недійсні правочини з вадами змісту. Недійсні правочини з вадами форми. Недійсні правочини з вадами суб'єктного складу. Недійсні правочини з вадами волі. Фіктивні та удавані правочини.

Тема 1.4. Особисті немайнові права та їх види.

Поняття та ознаки особистих немайнових прав фізичної особи. Класифікація особистих немайнових прав в цивільному праві. Загальні засади здійснення особистих немайнових прав. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

Розділ 2. Право власності та інші речові права. Загальні положення про зобов'язання. Спадщина.

Тема 2.1. Загальна характеристика права власності як основного речового права. Спадщина: загальна характеристика.

Поняття та ознаки речових прав. Види речових прав. Поняття власності і права власності. Зміст права власності. Суб'єкти права власності. Право власності Українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності. Здійснення права власності. Межі здійснення права власності. Обов'язки власника. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Загальна характеристика спадщини.

Тема 2.2. Набуття права власності. Припинення права власності. Право спільної власності.

Підстави (способи) набуття права власності: поняття, види. Набуття права власності на новостворену річ. Переробка (специфікація) як підстава набуття права власності. Набуття права власності на прирощення, які приносить річ. Привласнення загальнодоступних дарів природи. Набуття права власності на безхазяйну річ. Знахідка та порядок набуття права власності на неї. Бездоглядна домашня тварина. Набуття права власності на скарб. Набуття права власності за давністю володіння нею (набувальна давність). Набуття права власності за договором. Момент виникнення права власності у набувача за договором. Інші похідні способи набуття права власності.

Загальна характеристика підстав (способів) припинення права власності. Співвідношення понять „припинення права власності” і „позбавлення права власності”. Відчуження речі як підстава припинення права власності. Відмова власника від права власності. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати. Знищення речі як підстава припинення права власності. Викуп пам’ятки історії та культури. Викуп земельної ділянки у зв’язку із суспільною необхідністю. Націоналізація, конфіскація і реквізиція як підстави припинення права власності. Інші підстави припинення права власності.

Поняття та види права спільної власності. Право спільної часткової власності: поняття, суб’єкти, підстави виникнення. Визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності. Право переважної купівлі частки у праві спільної часткової власності. Припинення права спільної часткової власності. Право спільної сумісної власності: поняття, суб’єкти, підстави виникнення. Здійснення права спільної сумісної власності. Припинення права спільної сумісної власності.

Тема 2.3. Речові права на чуже майно.

Загальна характеристика речових прав на чуже майно. Володіння. Право користування чужим майном (сервітут). Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право забудови земельної ділянки (суперфіцій).

Тема 2.4. Право інтелектуальної власності: загальні положення. Авторське право і суміжні права.

Поняття та джерела права інтелектуальної власності. Теорії інтелектуальної власності. Об’єкти права інтелектуальної власності. Суб’єкти права інтелектуальної власності. Підстави виникнення прав інтелектуальної власності та їх зміст. Особливості правового режиму службових об’єктів права інтелектуальної власності та об’єктів, створених за замовленням. Захист права інтелектуальної власності.

Тема 2.5. Загальна характеристика зобов'язального права і зобов'язань. Виконання зобов'язань. Забезпечення виконання зобов'язань. Припинення зобов'язань.

Зобов'язальне право та його місце в системі цивільного права. Поняття зобов'язання. Підстави виникнення зобов'язань. Види зобов'язань. Елементи зобов'язання. Сторони і треті особи у зобов'язанні. Множинність сторін, її види. Заміна сторін у зобов'язанні.

Поняття та загальні принципи виконання зобов'язань. Суб'єкти виконання зобов'язання. Строк (термін) виконання зобов'язання. Місце виконання зобов'язання. Спосіб виконання зобов'язання. Особливості виконання грошових зобов'язань. Виконання зобов'язання шляхом внесення боргу в депозит нотаріуса. Зустрічне виконання зобов'язання. Підтвердження виконання зобов'язання.

Загальна характеристика видів (способів) забезпечення виконання зобов'язань, їх ознаки, види. Форма правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання. Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язань. Порука і гарантія як види забезпечення виконання зобов'язання. Завдаток: поняття, функції. Співвідношення з авансом. Правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого завдатком. Застава: поняття, види, підстави виникнення. Предмет застави. Суб'єкти заставних правовідносин. Договір застави, його зміст та форма. Звернення стягнення на заставлене майно. Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.

Загальна характеристика підстав (способів) припинення зобов'язань. Припинення зобов'язання належним його виконанням. Передання відступного. Припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін. Новація. Прощення боргу. Неможливість виконання як підстава припинення зобов'язання. Збіг кредитора і боржника в одній особі. Смерть

фізичної особи, ліквідація юридичної особи – сторони у зобов'язанні та їх вплив на динаміку зобов'язального правовідношення.

Тема 2.6. Відповідальність за порушення зобов'язань.

Порушення зобов'язання та його правові наслідки. Поняття цивільноправової відповідальності та її види. Форми відповідальності за порушення зобов'язання. Відшкодування збитків. Сплата неустойки. Співвідношення збитків і неустойки. Умови цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання. Випадок і непереборна сила, їх правове значення.

Розділ 3. Загальні положення Сімейного права

Тема 3.1. Поняття, предмет і система сімейного права. Сімейні правовідносини.

Поняття сімейного права, його предмет. Методи сімейного права. Система сімейного права. Місце сімейного права в правовій системі України. Етапи розвитку сімейного права.

Поняття та особливості сімейних правовідносин. Суб'єкти, об'єкти сімейних правовідносин. Виникнення, зміна та припинення сімейних правовідносин.

Тема 3.2 Поняття, умови та порядок укладення шлюбу. Припинення шлюбу.

Поняття шлюбу. Шлюбний вік. Право на шлюб. Добровільність шлюбу. Одношлюбність. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі. Значення державної реєстрації шлюбу. Заява про реєстрацію шлюбу. Час реєстрації шлюбу. Місце реєстрації шлюбу. Правові наслідки недійсності шлюбу.

Підстави припинення шлюбу. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей. Розірвання шлюбу за заявою одного з подружжя. Визнання розірвання шлюбу фіктивним. Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке

має дітей. Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу. Момент припинення шлюбу у разі його розірвання. Встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Тема 3.3. Особисті немайнові та майнові права подружжя.

Право на материнство. Право на батьківство. Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка. Підстави набуття спільної сумісної власності подружжя. Об'єкти права спільної сумісної власності. Право подружжя на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Права та обов'язки подружжя по утриманню. Право одного з подружжя на утримання. Право на утримання після розірвання шлюбу. Способи надання утримання одному з подружжя. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя. визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини. Право чоловіка на утримання в разі проживання з ним дитини. Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина-інвалід. Припинення права на утримання за домовленістю подружжя.

Тема 3.4. Права та обов'язки матері і батька дитини.

Визначення походження дитини. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. Визначення походження дитини від батька у

разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою. Особисті немайнові права і обов'язки батьків і дітей. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я. Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану. Визначення прізвища дитини. Визначення імені дитини. Права батьків щодо виховання дитини. Забезпечення права дитини на належне батьківське виховання. Права батьків по захисту дитини. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини. Вирішення органом опіки та піклування спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї. Підстави позбавлення батьківських прав. Правові наслідки позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав.

Розділ 4. Загальні положення особливої частини Сімейного права

Тема 4.1. Шлюбний договір

Поняття шлюбного договору: його загальна характеристика. Право на укладення шлюбного договору. Зміст шлюбного договору. Форма шлюбного договору. Початок дії та строк дії шлюбного договору. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна. Зміна умов шлюбного договору. Право на відмову від шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору.

Тема 4.2. Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання внуків, правнуків. Права баби і діда щодо захисту внуків. Права братів та сестер на спілкування. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання. Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби,

прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, а також про того, з ким вона проживала однією сім'єю. Обов'язок баби, діда утримувати внуків. Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда. Обов'язок по утриманню братів та сестер. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка. Обов'язок інших осіб утримувати дитину. Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, і строки їх стягнення. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати.

Тема 4.3. Влаштування дітей – сиріт, позбавлених батьківського піклування.

Поняття усиновлення. Особа, яка може бути усиновленою. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами. Особи, які мають переважне перед іншими право на усиновлення дитини. Облік осіб, які бажають усиновити дитину. Згода дитини на усиновлення. Усиновлення дитини без згоди батьків. Момент здійснення усиновлення. Право на таємницю усиновлення. Недійсність усиновлення. 12 Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями

Тема 4.4. Опіка та піклування над дітьми.

Діти, над якими встановлюється опіка, піклування. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини. Опіка та піклування над дитиною,

яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини. Припинення опіки, піклування над дитиною.

Тема 4.5. Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

Договір про патронат. Згода дитини на проживання у сім'ї патронатного вихователя. Плата за виховання дитини. Обов'язки патронатного вихователя. Припинення договору про патронат. Прийомна сім'я. Прийомні батьки. Прийомні діти. Створення прийомної сім'ї.

Дитячий будинок сімейного типу. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу. Вихованці дитячого будинку сімейного типу. Створення дитячого будинку сімейного типу.

Тема 4.6. Застосування сімейного законодавства України до іноземних осіб та осіб без громадянства.

Порядок укладення шлюбів громадян України з іноземними громадянами та іноземних громадян між собою в Україні. Порядок розірвання шлюбу громадян України з іноземними громадянами і шлюбів іноземних громадян між собою в Україні. Порядок усиновлення дітей, які є громадянами України і проживають в Україні або за межами України, іноземними громадянами. Вирішення питання опіки (піклування), які ускладнені іноземним елементом. Порядок реєстрації актів громадянського стану громадян України, що проживають поза межами України. Застосування іноземних законів і міжнародних договорів.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. праця		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. праця
Розділ 1. Загальні положення Цивільного права.												
Тема 1.1. Цивільне право в системі права України. Джерела цивільного права України.	11	2	2			7	13	1	1			11
Тема 1.2. Цивільні правовідносини. Фізична особа та юридична особа: загальні положення.	11	2	2			7	11					11
Тема 1.3. Правочини: загальні положення. Недійсність правочинів. Цивільно-правові строки і терміни: загальні положення. Позовна давність	11	2	2			7	12	1				11
Тема 1.4. Особисті немайнові права та їх види.	11	2	2			7	11					11
Разом за Розділом 1	44	8	8			28	47	2	1			44
Розділ 2. Право власності та інші речові права. Загальні положення про зобов'язання. Спадщина.												
Тема 2.1. Загальна	11	2	2			7	11					11

характеристика права власності як основного речового права. Спадщина:загальна характеристика.												
Тема 2.2. Набуття права власності. Припинення права власності. Право спільної власності.	11	2	2			7	13	1	1			11
Тема 2.3. Речові права на чуже майно.	11	2	2			7	11					11
Тема 2.4. Право інтелектуальної власності: загальні положення. Авторське право і суміжні права.	11	2	2			7	13	1	1			11
Тема 2.5. Загальна характеристика зобов'язального права і зобов'язань. Виконання зобов'язань. Забезпечення виконання зобов'язань. Припинення зобов'язань.	12	2	3			7	11					11
Тема 2.6. Відповідальність за порушення зобов'язань.	12	2	3			7	13	1	1			11
Разом за Розділом 2	68	12	14			42	72	3	2			66
Розділ 3. Загальні положення Сімейного права												
Тема 3.1. Поняття, предмет і система сімейного	11	2	2			7	11					11

права. Сімейні Правовідносини.												
Тема 3.2. Поняття, умови та порядок укладення шлюбу. Припинення шлюбу.	11	2	2			7	13	1	1			11
Тема 3.3. Особисті немайнові та майнові права подружжя.	12	3	2			7	13	1	1			11
Тема 3.4. Права та обов'язки матері і батька дитини.	12	3	2			7	11					11
Разом за Розділом 3	46	10	8			28	48	2	2			44
Розділ 4. Загальні положення особливої частини Сімейного права												
Тема 4.1. Шлюбний договір	12	2	3			7	13	1	1			11
Тема 4.2. Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	12	2	3			7	11					11
Тема 4.3. Влаштування дітей – сиріт, позбавлених батьківського піклування.	13	2	3			8	13	1	1			11
Тема 4.4. Опіка та піклування над дітьми.	13	2	3			8	11					11
Тема 4.5. Патронат . Прийомна сім'я . Дитячий будинки сімейного типу.	14	3	3			8	11					11
Тема 4.6. Застосування сімейного законодавства України до іноземних	14	3	3			8	13	1	1			11

осіб та осіб без громадянства.												
Разом за Розділом 4	78	14	18		4	46	72	3	3		2	66
Усього годин	236	44	48		4	144	218	10	8		2	220

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Цивільне право в системі права України. Джерела цивільного права України.	2	1
2.	Цивільні правовідносини. Фізична особа та юридична особа:загальні положення.	2	
3.	Правочини: загальні положення. Недійсність правочинів. Цивільно-правові строки і терміни: загальні положення. Позовна давність	2	1
4.	Особисті немайнові права та їх види.	2	
5.	Загальна характеристика права власності як основного речового права.Спадщина:загальна характеристика.	2	
6.	Набуття права власності. Припинення права власності. Право спільної власності.	2	1
7.	Речові права на чуже майно.	2	
8.	Право інтелектуальної власності: загальні положення. Авторське право і суміжні права.	2	1
9.	Загальна характеристика зобов'язального права і зобов'язань. Виконання зобов'язань. Забезпечення виконання зобов'язань. Припинення зобов'язань.	2	
10.	Відповідальність за порушення зобов'язань.	2	1
11.	Поняття, предмет і система сімейного права. Сімейні Правовідносини.	2	

12.	Поняття, умови та порядок укладення шлюбу. Припинення шлюбу.	2	1
13.	Особисті немайнові та майнові права подружжя.	3	1
14.	Права та обов'язки матері і батька дитини.	3	
15.	Шлюбний договір	3	1
16.	Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	3	
17.	Влаштування дітей – сиріт, позбавлених батьківського піклування.	3	1
18.	Опіка та піклування над дітьми.	3	
19.	Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.	2	
20.	Застосування сімейного законодавства України до іноземних осіб та осіб без громадянства.	2	
Разом		44	10

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Цивільне право в системі права України. Джерела цивільного права України.	2	1
2.	Цивільні правовідносини. Фізична особа та юридична особа: загальні положення.	2	
3.	Правочини: загальні положення. Недійсність правочинів. Цивільно-правові строки і терміни: загальні положення. Позовна давність	2	
4.	Особисті немайнові права та їх види.	2	
5.	Загальна характеристика права власності як основного речового права. Спадщина: загальна характеристика.	2	
6.	Набуття права власності. Припинення права власності. Право спільної власності.	22	1
7.	Речові права на чуже майно.	2	

8.	Право інтелектуальної власності: загальні положення. Авторське право і суміжні права.	2	1
9.	Загальна характеристика зобов'язального права і зобов'язань. Виконання зобов'язань. Забезпечення виконання зобов'язань. Припинення зобов'язань.	3	
10.	Відповідальність за порушення зобов'язань.	3	1
11.	Поняття, предмет і система сімейного права. Сімейні Правовідносини.	2	
12.	Поняття, умови та порядок укладення шлюбу. Припинення шлюбу.	2	1
13.	Особисті немайнові та майнові права подружжя.	2	
14.	Права та обов'язки матері і батька дитини.	2	
15.	Шлюбний договір	3	1
16.	Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	3	
17.	Влаштування дітей – сиріт, позбавлених батьківського піклування.	3	1
18.	Опіка та піклування над дітьми.	3	
19.	Патронат. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.	3	
20.	Застосування сімейного законодавства України до іноземних осіб та осіб без громадянства.	3	1
Разом		48	8

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Цивільне право України. Частина перша: підруч. для студ. юрид. спеціальностей вищих закладів освіти / Ч. Н. Азімов, М. М. Сибільов, В. І. Борисова [та ін.]; за ред. Ч. Н. Азімова, С. Н. Приступи, В. М. Ігнатенка. – Х.: Право, 2000. – 368 с.

2. Цивільне право України: підруч.: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова [та ін.]; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К.: Право, 2011. – Т.1. – 656 с.

3. Цивільне право України: підруч.: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова [та ін.]; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К.: Право, 2011. – Т.2. – 816 с.

4. Коссак В.М., Лепех С.М., Якубівський І.Є. Цивільне право України: Програма курсу для студентів юридичного факультету. - Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. - 56с.

5. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996.- №30.- Ст.141.

6. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р., № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

8. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / За заг.ред. В.І.Борисової, І.В.Спасібо-Фатєєвої, В.Л.Яроцького. – Х.: Право, 2017 (Т.1).

9. Сімейне право: підручник / за заг. ред.: В. І. Борисової, І. В. Жилінкової. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2012. 322 с.

10. Харьковская цивилистическая школа: антология семейного права: монография / под общ. ред. И.В. СпасибоФатеевой. Харьков: Право, 2013. 240 с.

11. Жилинкова И. В. Брачный договор: монография. Харьков, 2009. 128 с.

12. Зілковська Л. М. Правове регулювання усиновлення в Україні: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2002. 177 с.

13. Мазур О. С. Сімейне право України : навч. посіб. для дистанц, навч. Київ: Університет "Україна", 2005. 116 с.

14. Ольховик Л. А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2006. 219 с.

15. Ромовська З. В. Українське сімейне право: підручник. Київ: Правова єдність, 2009. 500 с.

16. Явор О.А. Юридичні факти в сімейному праві України: усталені підходи і новітні тенденції : моногр. Х. : Право, 2016. 352 с.

Додаткові:

1. Цивільний кодекс України: Постатейний коментар у двох частинах / Відп.ред. А.С.Довгерт, Н.С.Кузнєцова. – К.: Юстиніан, 2005 (Ч.1).

2. Ромовська З.В. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник. – К.: Правова єдність 2010.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Рада Європи від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043.

5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України 23.02.2006 р. № 3477-IV [Електрон. ресурс] // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

6. Харитонов Є. О. Цивільні правовідносини: моногр. / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova. – 2-е вид., переробл. і доповн. – О.: Фенікс, 2011. – 456 с.

7. Ромовська З. В. Цивільна правоздатність громадян / З. В. Ромовська // Право України. – 2004. – № 10. – С. 46-48.

8. Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбів від 10.12.1962 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_242

9. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_327

10. Апопій І. Класифікація підстав недійсності шлюбу. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 1. С. 28–130.

11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї») № 5-рп/99 від 03.06.1999 р. Офіційний вісник України. 1999. № 24. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57_v005p710-99

12. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 р. Вісник Верховного Суду України. 2008. №1.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять;
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, оснащенні програмними пакетами: SPSSfor Windows (Statistical Packagefor Social Sciences) – пакет програм комп'ютерної обробки первинної психологічної інформації; Excelfor Windows – пакет програм для створення статистичних таблиць, діаграм, графіків, обробки первинної інформації методом середніх величин; Wordfor Windows – пакет програм для текстового форматування й ілюстрування звітів за підсумками проведених психологічних досліджень; мультимедійний проект, екран.
3. Презентації лекцій в Powerpoint.
4. Офіційний сайт Верховної Ради України – www.rada.gov.ua
5. Єдиний державний реєстр судових рішень України - www.reyestr.court.gov.ua